

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра зарубіжної літератури

**«Функціональність інтермедіальних референцій у романі Енн Енрайт
Забутий вальс»**

Кваліфікаційна робота

студентки IV курсу бакалаврату
освітньої програми

**«Зарубіжна література та англійська
мова: теорія і методика навчання»,
спеціальність – 014.02 Середня освіта
Дар'ї Сергіївни ЗАЛОЗНОЇ**

Науковий керівник:

к. філол. н., доц. Наталія БЛИК

Рецензент:

к. філол. н., доц. Олена КОБЧІНСЬКА

Засвідчую, що у цій бакалаврській роботі
немає запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань

Студентка _____

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри зарубіжної літератури

протокол №__ від «__» _____ 2025 року

завідувач кафедри _____

д.філол.н., проф. Лілія МІРОШНИЧЕНКО

АНОТАЦІЯ

Необхідність глибокого осмислення способів взаємодії художнього тексту з іншими видами мистецтва зумовлює актуальність цього дослідження. Роман Енн Енрайт «Забутий вальс» є цікавим прикладом інтеграції різних видів мистецтва до наративу. Наукова новизна роботи полягає в аналізі інтермедіальних та паратекстуальних елементів і їх функціонування в структурі цього твору і визначення їх ролі в емоційному сприйнятті тексту. Вперше досліджено роль назв розділів у ролі інтермедіальних епіграфів. Предметом дослідження є інтермедіальні та паратекстуальні зв'язки в романі «Забутий вальс», зокрема назви музичних композицій, візуальні образи, ритмізація мовлення та міжмедійна структура тексту.

Метою роботи є з'ясування форм і функцій інтермедіальності й паратекстуальності в структурі роману, а також аналіз їхнього впливу на образну систему, композицію, читацьку рецепцію й актуалізацію інтерпретаційних стратегій. Для досягнення поставлених цілей застосовано комбінований підход, при якому поєднані інтрмедіальний, інтертекстуальний, рецептивно-естетичний та історико-культурний методи з елементами текстуального, семантичного, стилістичного й контекстуального аналізу.

У результаті дослідження було встановлено, що звернення до інтермедіальних компонентів сприяє формуванню поліфонічного естетичного простору та слугує ефективним інструментом передачі психологічно складних станів героїв. Враховуючи актуальність інтермедіальних практик у сучасному мистецтві й специфіку міжмистецьких зв'язків у романі Енрайт «Забутий вальс», обґрунтовано доцільність його вивчення у шкільній програмі як засобу розвитку емоційного інтелекту, естетичного мислення та навичок міжмедійного аналізу.

Ключові слова: інтермедіальність, паратекстуальність, «Забутий вальс», Енн Енрайт, музичні алюзії, читацька рецепція, структура тексту.

ABSTRACT

The need for a deeper understanding of how artistic texts interact with other types of art makes this research relevant. Anne Enright's novel 'The Forgotten Waltz' is an interesting example of the integration of different types of art into narrative. The scientific novelty of the work lies in the analysis of intermedial and paratextual elements and their functioning in the structure of this work, as well as in determining their role in the emotional perception of the text. For the first time, the role of chapter titles as intermedial epigraphs has been investigated. The subject of the study is intermedial and paratextual connections in the novel 'The Forgotten Waltz', in particular the titles of musical compositions, visual images, the rhythmisation of speech and the intermedial structure of the text.

The aim of the work is to clarify the forms and functions of intermediality and paratextuality in the structure of the novel, as well as to analyse their influence on the imagery system, composition, reader's reception and actualisation of interpretative strategies. To achieve these goals, a combined approach was used: intermedial, intertextual, receptive-aesthetic, and historical-cultural methods with elements of textual, semantic, stylistic, and contextual analysis.

As a result of the research, it was established that the use of intermedial components contributes to the formation of a polyphonic aesthetic space and serves as an effective tool for conveying the psychologically complex states of the characters. Given the relevance of intermedial practices in contemporary art, the study substantiates the inclusion of *The Forgotten Waltz* in the school curriculum as a means of developing emotional intelligence, aesthetic thinking, and intermedia analysis skills.

Keywords: intermediality, paratextuality, «*The Forgotten Waltz*», Anne Enright, musical allusions, reader reception, text structure.

ВСТУП	<u>6</u>
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ: ІНТЕРМЕДІАЛЬНІСТЬ, ПАРАТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК.....	<u>10</u>
1.1. Інтермедіальні референції як форма інтракомпозиційної інтермедіальності	<u>10</u>
1.2. Паратекстуальність у сучасному інтермедіальному дискурсі	<u>13</u>
1.3. Інтермедіальність та паратекстуальність: зв'язок та взаємодія.....	<u>16</u>
Висновки до 1 розділу.....	<u>19</u>
РОЗДІЛ 2 СПЕЦИФІКА ІНТЕРМЕДІАЛЬНОГО ДИСКУРСУ РОМАНУ ЕНН ЕНРАЙТ «ЗАБУТИЙ ВАЛЬС».....	<u>21</u>
2.1. Назви музичних композицій як ключовий інтермедіальний елемент роману Е.Енрайт «Забутий вальс» ...	<u>21</u>
2.2. Форми й функціонування інтермедіальних елементів у структурі твору	<u>25</u>
2.3. Вплив інтермедіальних паратекстуальних елементів на рецепцію твору.....	<u>28</u>
2.4. Художні функції мотиву вальсу	<u>30</u>
Висновки до 2 розділу.....	<u>32</u>
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ РОМАНУ Е.ЕНРАЙТ «ЗАБУТИЙ ВАЛЬС» У СТАРШІЙ ШКОЛІ	<u>36</u>
3.1. Актуальність, мета і форми включення роману Е.Енрайт «Забутий вальс» до навчального процесу	<u>36</u>

3.2. Позакласне заняття для 11 класу: «Інтермедіальність у романі Е.Енрайт «Забутий вальс».....	<u>39</u>
Висновки до 3 розділу.....	<u>43</u>
ВИСНОВКИ	<u>45</u>
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	<u>47</u>

ВСТУП

Сучасна література характеризується тісною взаємодією з іншими видами мистецтва. Літературний текст усе частіше виходить за межі суто вербальної комунікації, інтегруючи елементи музики, живопису, кіно, театру, фотографії та інших медіа. Це збагачує художній простір твору, надаючи йому нових сенсових і емоційних вимірів. Інтермедіальність стала одним із актуальних напрямів сучасного літературознавства, оскільки дозволяє досліджувати взаємодію літератури з іншими мистецькими формами на рівні структури, поетики й рецепції тексту, що є важливим як окрема сфера наукового інтересу і як складова комплексного аналізу тексту.

Енн Енрайт (Anne Enright, народ. 11 жовтня 1962) — сучасна ірландська письменниця, на даний момент — авторка восьми романів і досить великої кількості оповідань. Енрайт зосереджена на досвіді жінки в сучасному соціокультурному контексті, у центрі її творчості — проблеми родинної пам'яті, жіночої ідентичності, тілесності, інтимності, втрати, психологічної нестабільності. Художній стиль Енрайт характеризується фрагментарністю наративу, широким зверненням до внутрішнього монологу, іронічним дистанціюванням від зображеного та глибокою емоційною напругою. Енрайт — одна з провідних ірландських письменників [16]. Утім, у вітчизняному літературознавстві її творчість практично невідома, а роман «Забутий вальс» не був досліджений і в західному літературознавстві.

Більше уваги отримав роман «The Gathering», який розроблявся переважно у феміністичному або психоаналітичному ключі [18]. При цьому ґрунтовних академічних праць, присвячених її прозі, наразі немає. Роман «The Forgotten Waltz» отримав численні чудові рецензії в пресі, що засвідчили інтерес до творчості письменниці, але предметом наукового дослідження не став [18]. Що стосується відгуків, то вони засвідчили його сприйняття у звичному для Енрайт руслі, протореному «The Gathering» — жінка, ідентичність, часом специфіка

нарації. І практично проігнорували його інтермедіальний дискурс, дуже специфічний, вагомий в контексті твору й вартий окремої уваги [25]. Роман «The Forgotten Waltz» є розповіддю про позашлюбний любовний зв'язок, в якій через внутрішній монолог героїні постає складна динаміка емоційної пам'яті, провини, пристрасті, втрати а також глибокий конфлікт, пов'язаний з присутністю дитини, що стає тихим, але потужним емоційним центром історії. Структура роману демонструє активну взаємодію з музикою, але не класичною, «серйозною», а популярною: зокрема, назви розділів мають чітке паратекстуальне музичне забарвлення, формуючи інтермедіальний вимір твору. Ці елементи функціонують як зовні непов'язані з основною фабулою маркери, але насправді виконують важливу роль у створенні художнього ритму, атмосфери та загального семантичного поля. Назва роману — «The Forgotten Waltz» — також апелює до культури танцю і музики: вальс тут постає як символ почуттів, що кружляють між пристрастю й провинною, спогадом і забуттям. Крім того, сама назва перегукується з естетикою кіно — з його ностальгійною інтонацією та здатністю фіксувати емоційні ландшафти, що підкреслює метафоричність наративу. Звернення до популярних творів є характерним для сучасного інтемедіального дискурсу з його перейнятим у постмодернізму принципом нонієрархічності, своєрідної «демократичності» [2].

Актуальність і наукова новизна роботи зумовлена тим, що 1) вперше здійснено дослідження роману Енн Енрайт «The Forgotten Waltz»; 2) специфічною формою інтермедіальності, яка не часто зустрічається в художньому дискурсі й вимагає вироблення певної методології дослідження. Особливу увагу зосереджено на інтерпретації назв розділів, які на перший погляд видаються композиційною прикрасою, проте мають концептуальне значення й формують додатковий шар сприйняття.

Метою роботи є дослідження інтермедіальних референцій у романі Енн Енрайт "Забутий вальс" та визначення їхньої ролі у творі. Для досягнення цієї мети передбачається виконання таких завдань:

- визначити специфіку інтрмедіальних елементів у романі;
- сформулювати методологію їх дослідження;
- Проаналізувати специфіку музичних мотивів у романі;
- Визначити функції інтермедіальних референцій;
- Дослідити, яким чином інтермедіальні референції впливають на емоційне сприйняття роману читачем.
- Розробити методичні рекомендації до аналізу інтермедіальності у літературних творах на прикладі роману "Забутий вальс".

Об'єктом дослідження є роман Енн Енрайт "Забутий вальс".

Предметом – функціональність інтермедіальних референцій у романі.

Методи дослідження. Дослідження здійснено на основі комбінованого методологічного підходу, при якому поєднані інтрмедіальний, інтертекстуальний, рецептивно-естетичний та історико-культурний методи, із елементів компаративного, семантичного, контекстуального, текстуального та стилістичного, аналізу. Комплексне використання цих методологічних підходів дозволяє здійснити глибоке вивчення інтермедіальних аспектів тексту та виявити особливості їх функціонування.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. У першому розділі — «Теоретичні засади дослідження: інтермедіальність, паратекстуальність та їх взаємозв'язок» — розглядаються основні теоретичні підходи до поняття інтермедіальності та паратекстуальності, аналізується їхня взаємодія в межах художнього тексту. Другий розділ — «Специфіка інтермедіального дискурсу роману Енн Енрайт «Забутий вальс» — присвячено аналізу інтермедіальних елементів у романі, зокрема музичних алюзій у назвах розділів, кіно- та фотообразів, а також функціонуванню назви

роману як художнього концепту. У третьому розділі — «Методичні рекомендації до вивчення роману Е. Енрайт “Забутий вальс” у старшій школі» — запропоновано шляхи інтеграції вивчення інтермедіальних аспектів роману у шкільний курс літератури, а також розроблено приклад позакласного заняття.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ:

ІНТЕРМЕДІАЛЬНІСТЬ, ПАРАТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

1.1. Інтермедіальні референції як форма інтракомпозиційної інтермедіальності

У сучасному гуманітарному дискурсі інтермедіальність розглядається як ключова категорія, що відображає естетичні й культурні процеси доби постмодерну та цифрової трансформації мистецтва. Вона охоплює явища взаємодії між різними видами мистецтва — літературою, музикою, живописом, архітектурою, театром, кіно тощо — і вказує на їхню здатність до перетину, взаємного доповнення та зміни смислів. У цьому контексті інтермедіальність стає не лише естетичним прийомом, а повноцінним художнім і когнітивним принципом, що формує нові стратегії створення та сприйняття текстів. «Якщо буквально відтворювати семантику складників слова «інтермедіальність» (нім. *Intermedialität*, англ. *intermediality*) то вийде щось дивне на кшталт «міжсерединність». Але це дивне слово й передає зміст «інтермедіального» перетину кордонів окремих медіа (тавтологія тут зумисна), адже інтерес спрямований на те нове, що утворюється між ними» [2]. Тобто предметом вивчення інтермедіальності є не лише «гібридизовані» тексти, але й канали, механізми їх створення, сам процес ремедіалізації.

Згідно з класифікацією Вернера Вольфа, інтермедіальність поділяється на два головні типи: екстракомпозиційна інтермедіальність, яка включає: трансмедіальність – явища, що не мають медіаспецифічної природи, але трапляються в різних медіа (наприклад, наративність у літературі й музиці); інтермедіальна транспозиція – перенесення змісту або формальних ознак одного мистецтва в інше (наприклад, роман, адаптований в оперу); а також

інтракомпозиційна інтермедіальність (вузький сенс, предмет нашого аналізу), до якої належать: інтермедіальна референція – посилення на інше мистецтво засобами лише того медіуму, в якому розгортається твір; плурімедіальність – твір, який одночасно демонструє знаки, властиві кільком медіа (наприклад, мелодрама з текстом і музикою). Інтермедіальна референція поділяється на: експліцитну – пряма згадка або обговорення іншого мистецтва (наприклад, аналіз музики в романі); імпліцитну – опосередкована, алюзійна, емоційно-асоціативна референція, яка реалізується у таких формах: евокація – створення емоційної асоціації (наприклад, опис музичного твору в тексті); формальна імітація – структурні паралелі між мистецтвами (наприклад, ритміка тексту, що імітує музичну форму); часткова репродукція – включення фрагменту іншого медіа, як-от текст пісні [32]. Саме з інтракомпозиційною імпліцитною референцією у вигляді часткової репродукції (назви розділів — цитати) ми маємо справу в романі Енн Енрайт «Забутий вальс». А також з іншими формами імпліцитної референції — без прямого цитування, але з яскраво вираженим емоційним і композиційним впливом музики, хореографії, фотографії, кіно.

Таким чином, інтермедіальна практика активно реалізується в межах літературного твору, де художній текст постає як простір для візуальних, музичних, або кінематографічних нашарувань. Завдяки цьому розширюється функціональне поле літератури, яка дедалі частіше постає не як виключно вербальне явище, а як складна семіотична система, що акумулює ознаки інших мистецтв. Як підкреслюється в дослідженнях Віри Просалової, інтермедіальність – це тип міжмистецьких зв'язків, що реалізуються у вербальному тексті. Це кореляція текстів різних семіотичних систем: вербального і музичного, вербального і живописного, вербального й архітектурного, наявність у структурі художнього цілого відгуку на твір іншого виду мистецтва, що передається словом. Феномен інтермедіальності призводить до збагачення зображально-

виражальних засобів художньої літератури за рахунок засвоєння надбань інших видів мистецтва [11, с. 16].

Тож інтермедіальність виконує функцію змістового й структурного ускладнення тексту, сприяючи створенню багатовимірних художніх образів, залучених до діалогу з ширшим культурним контекстом. Вона руйнує межі між видами мистецтва, сприяє гібридизації форм, формує нові канали естетичної комунікації. «Інтермедіальність постає як потужний та трансформуючий принцип у створенні художніх текстів. Руйнуючи традиційні межі між мистецькими засобами, інтермедіальність дозволяє синтезувати кілька художніх мов, що має своїм результатом насичення та багатовимірність творів» [14, с. 256]. В результаті читач взаємодіє не лише з вербальним рівнем тексту, а й з пластами візуальних, акустичних, сценічних або кінематографічних референцій, які актуалізують у його свідомості асоціативні ряди, зумовлені попереднім культурним досвідом.

Істотною передумовою поширення інтермедіального підходу до вивчення творів є техніко-культурна еволюція. «Інтермедіальність можна вважати породженням доби електроніки й діджиталізації, яка викликала до життя нові медіа й мистецькі явища, активізувала й полегшила, навіть можна сказати, що спровокувала множення їх форм і гібридизацію» [2, с. 30]. Саме технічні засоби нового часу – інтернет, цифрова репродукція, мультимедійність — створили сприятливе середовище для об'єднання різних художніх мов у межах одного твору. Це призвело до появи нових жанрів (наприклад, відеопоезії, цифрових романів, storytelling), а також до переосмислення класичних текстів із позицій інтермедійного мислення.

Концептуальна широта інтермедіальності простежується й у теоретичних осмисленнях. Так, Ірина Чаюн підкреслює, що «вже з самої назви можна зрозуміти, що відбувається не просто взаємодія, але й певною мірою перетин, інтеграція медіаформатів у творчості, серед яких постає література, живопис, музика, кіно, театр тощо, які видозмінюються та надають нового значення один

одному. Тож під інтермедіальністю у найширшому сенсі можна розуміти всі культурні ареали, розташовані в медіапросторі на межі різноманітних художніх жанрів, оскільки саме сфера художньої літератури є особливо продуктивною для наукових досліджень» [14, с. 254]. Інтермедіальність можна розглядати як один із найактуальніших напрямів сучасної філології, що дозволяє аналізувати літературний твір у його взаємодії з ширшим культурно-мистецьким простором.

1.2 Паратекстуальність у сучасному інтермедіальному дискурсі

Паратекстуальність є одним із ключових понять сучасної літературознавчої теорії, яке розкриває складні механізми формування сенсу художнього тексту на межі самого тексту та його зовнішніх атрибутів. Вперше це детально систематизоване Жераром Женетом у праці «Paratexts: Thresholds of Interpretation» (1997) [20], в якому поняття паратексту розглядається як сукупність усіх текстуальних і візуальних елементів, що супроводжують основний текст і виконують роль «порогу», що модифікує, формує й навіть іноді змінює спосіб сприйняття самого твору.

Женет акцентує увагу на тому, що паратекст — це не просто допоміжний матеріал, а радше активний учасник процесу інтерпретації, який формує контекст, у якому твір отримує своє значення. Він умовно ділить паратекст на перитекст — внутрішні елементи, які містяться в самому творі (заголовки, епіграфи, присвяти, передмови, післямови, ілюстрації, форматування), та епітекст — зовнішні матеріали, які пов'язують текст із зовнішнім культурним контекстом (авторські інтерв'ю, рецензії, публічні виступи, рекламні матеріали, критичні статті) [20]. Цей поділ дозволяє зрозуміти багатовимірність і динамічність паратексту як явища.

Значення паратексту полягає не лише у встановленні жанрових, стилістичних або тематичних маркерів, але й у створенні очікувань і способів сприйняття

тексту. Наприклад, передмова або епіграф можуть спрямовувати читача на певний кут зору, задавати тон і емоційний настрій, а стиль оформлення і типографіка — посилювати естетичний ефект і підкреслювати смислові акценти. Паратекстуальні елементи не є «порожніми» або суто декоративними; навпаки, вони розширюють семіотичний потенціал тексту, відкриваючи нові рівні смислу та впливаючи на активність читача в процесі інтерпретації.

У сучасному медійному середовищі роль паратексту значно зростає, набуваючи нових форм і функцій. Цифрова культура і діджиталізація спричинили трансформацію традиційних паратекстуальних структур: епітекст все частіше реалізується у вигляді інтерактивних матеріалів — відеоінтерв'ю, подкастів, блогів, коментарів у соціальних мережах, що формує динамічний і постійно оновлюваний контекст. Це сприяє формуванню не просто статичного, а живого, соціально включеного текстового поля. Крім того, паратекст виступає важливим інструментом у маркетингу літературних творів, визначаючи їх місце на книжковому ринку. Через обкладинки, рецензії, рекламні слогани та рекомендації формується перше враження і вибір читача. У цьому контексті паратекст можна розглядати як частину культурного капіталу, що допомагає книзі «вийти» за межі свого текстового ядра і знайти своє місце у світі читачів.

Цікаво, що паратекстуальність не обмежується лише літературою. Вона нерозривно пов'язана з міжмедійними процесами, що особливо помітно у добу інтермедіальності. Наприклад, елементи дизайну обкладинки можуть запозичувати мотиви з живопису чи кіно, а передмови і рецензії – надихатися музичними чи театральними контекстами, що формує багаторівневу і гібридну структуру тексту як культурного продукту.

Паратекст — це не просто допоміжний набір елементів, а важливий і активний компонент текстуальної комунікації, який модифікує, розширює і ускладнює інтерпретаційні процеси. В епоху цифрових технологій і мультиплатформенності роль паратексту лише зростає, стаючи ключовим

елементом у культурному виробництві та рецепції. Як зазначає М. О. Сокол, «Вивчення паратекстуальності ґрунтується на розумінні того, що складники, які оточують основний текст твору, можуть бути не менш важливими, ніж сам текст. Ці елементи — обкладинка, заголовок, передмови, ілюстрації, нотатки, навіть оформлення сторінок — створюють особливу зону спілкування між твором і читачем. Як зазначається, паратекст має текстову природу, і його головне завдання полягає в тому, щоб "служувати тексту"» [12, с. 219]. Це означає, що паратекст не існує автономно, а функціонує як провідник, що сприяє кращому розумінню, сприйняттю та інтерпретації основного твору.

«Саме паратекст виступає як контактна зона, де вперше перетинаються свідомість читача, із усім комплексом його емоційного, культурного та соціального досвіду, і свідомість автора, який створив текст» [12, с. 220]. Через паратекст читач отримує первинний доступ до світу твору, що формує його очікування та інтерпретативні стратегії. Інтракомпозиційна природа таких паратекстуальних елементів проявляється в їхній здатності функціонувати як частина художньої системи твору. У цьому сенсі паратекст перестає бути периферійним компонентом і перетворюється на важливий інтерпретаційний інструмент, що бере участь у формуванні смислової структури тексту. Паратекст, зокрема назви розділів, що є важливим елементом твору для нашого дослідження, може розглядатися як імпліцитна інтермедіальна референція, що інтегрує інше мистецтво в межах літературного простору без його фактичної присутності.

Згідно з Жераром Женетом, назви розділів належать до перитексту — тієї частини паратексту, що міститься всередині самого твору [20]. Назви розділів у художньому творі відіграють важливу роль у структурно-семантичній організації тексту. Насамперед, вони слугують засобом структурування, поділяючи текст на логічно завершені частини, що полегшує навігацію і сприйняття змісту читачем. Така фрагментація сприяє створенню ритму оповіді

й дозволяє автору виділити ключові етапи розвитку сюжету або емоційного напруження.

Окрім формальної функції, назви розділів несуть значне семантичне навантаження. Вони часто відображають основну тему розділу, актуалізують його провідні мотиви або задають емоційно-ціннісний тон. У такий спосіб назви стають частиною інтерпретаційної стратегії автора, яка спрямовує читача на певне прочитання змісту розділу або навіть усього твору [9]. Важливою є також естетична функція назв, що виявляється у використанні метафоричних, символічних або поетичних засобів. Назва як частина перитексту здатна підсилювати художню експресію твору, поглиблюючи смислову багатшаровість та збагачуючи емоційне сприйняття тексту.

Назви розділів мають важливе значення для формування початкових очікувань читача і сприяють інтерпретативній діяльності. Вони є своєрідними «вхідними воротами» до змісту розділу, які можуть спрямовувати читача на певний спосіб сприйняття і розуміння.

1.3. Інтермедіальність та паратекстуальність: зв'язок та взаємодія

У попередніх підрозділах було розглянуто теоретичні засади інтермедіальності як міжмистецького феномену та паратекстуальності як механізму формування значення через позатекстові рамки. Однак сучасна художня практика вимагає погляду не лише на кожне з цих явищ окремо, а й на їхню взаємодію, особливо в умовах цифрової культури, мультимедійності.

Особливим виявом синтезу інтермедіальності та паратекстуальності є поява трансмедійних літературних форм:

- Графічні романи: текст і малюнок функціонують у режимі взаємодії; паратекстуальні елементи (наприклад, шрифтове оформлення, розкадровка) виконують інтермедіальну роль.

- Цифрові романи (web fiction): публікуються на онлайн-платформах, де паратекстуальні блоки (меню, дизайн, музичне тло) формують мультимедійне середовище читання.
- Відеопоезія та інтерактивна поезія: візуальні й звукові ефекти функціонують як паратекстуальна надбудова, яка стає інструментом інтерпретації.

Усі ці жанри / види мистецтва свідчать, що паратекст може бути не лише текстовим, а й міжмедійним, і в багатьох випадках саме через нього сучасна література вступає у діалог із глядачем, слухачем, користувачем. В епоху мультимедійності художній текст функціонує в просторі мережевих публікацій, платформ, додатків, відеоконтенту, де паратекст більше не є лише «порогом», а стає інтерфейсом текстуального споживання. Через інтермедіальні паратексти — обкладинки, скріншоти, рецензії у відеоформаті, платформи онлайн-читання — читач потрапляє у культурний простір твору ще до його безпосереднього споживання.

Одним із ключових паратекстуальних інструментів, що реалізують референційну інтермедіальність, є назви розділів, які можуть нести інтермедіальні конотації. Вони функціонують як частина перитексту, але водночас — як вхідна точка до міжмедійного простору. Так, заголовок розділу, що містить назву музичного твору, фільму або картини, спонукає читача до активізації відповідного культурного коду, що впливає на подальшу інтерпретацію змісту. У такий спосіб створюється ефект когнітивного настановлення: ще до прочитання основного тексту запускається процес смислового налаштування, у якому беруть участь пам'ять, уява та міжмедійний досвід [28].

Ця форма інтермедіальності не порушує вербальної цілісності тексту, але суттєво збагачує його рецептивний потенціал. Наприклад, якщо розділ роману названий класичною піснею або художнім твором, це не лише позначає певну тематику чи настрій, а й стає інтерпретаційною рамкою, крізь яку сприймається

подальший наратив. У контексті сучасної культури, де читач дедалі більше функціонує як медіакомпетентний учасник комунікації, такі назви виступають своєрідними сигналами — маркерами значення, що виводять текст у поле міжмедійної взаємодії [32].

Особливість такого паратексту в тому, що він поєднує дві ключові функції — організаційну й інтерпретаційну. З одного боку, заголовок задає межі розділу, структуруючи наратив, з іншого — провокує асоціативне мислення. Як зазначає І. О. Раєвська, «референційна інтермедіальність у художньому тексті є способом актуалізації культурної пам'яті, яка функціонує через пізнавані індекси — назви творів, імена авторів, стилістичні алюзії» [26]. Саме таким індексом і може слугувати паратекстуальна назва розділу. З огляду на це, паратекст перестає бути лише технічним чи допоміжним елементом, а перетворюється на повноцінну частину художнього дискурсу, де зустрічаються слово, образ, звук і культурний досвід. У сучасному романі така стратегія не є винятком, а радше типовою ознакою мультимодального мислення, що характерне для літератури XXI століття [23].

Таким чином, у контексті інтермедіальної поетики важливо аналізувати паратекст не лише як «рамку» або «вхід» до тексту, а як репрезентативну модель міжмедійного діалогу, що організовує когнітивне сприйняття художнього твору. Особливої ваги це набуває в тих випадках, коли інтермедіальні відсилання здійснюються не через фізичне включення іншого мистецтва, а через культурно навантажені паратекстуальні позначення, що функціонують як інтермедіальні інтерфейси між автором і читачем [12].

На нашу думку, саме інтермедіальне осмислення паратексту відкриває нові перспективи для аналізу сучасної літератури — як культурної практики, що синтезує різні типи комунікації, естетичні моделі й засоби медіавираження. У цьому аспекті паратекст перестає бути допоміжною структурою і стає простором

зустрічі читача з багатокодовим твором, що існує на перетині слова, образу, звуку й цифрового середовища.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У першому розділі було розглянуто ключові поняття, що формують сучасну парадигму літературознавчого аналізу в умовах міждисциплінарного та медіакультурного контексту: інтермедіальність та паратекстуальність. Обидва терміни функціонують як інструменти для опису складних зв'язків між текстом, формами його подання та середовищем культурної взаємодії.

У підрозділі 1.1 інтермедіальність розглядалася як естетичний і когнітивний принцип, що лежить в основі сучасного художнього мислення. Цей феномен, демонструє здатність літературного твору виходити за межі вербального простору й взаємодіяти з іншими видами мистецтва, при цьому не переступаючи їх конвенційно встановлені меж (інтермедіальна референція). Було з'ясовано, що інтермедіальність сприяє збагаченню літератури образно-виражальними засобами інших медіа — музики, живопису, театру, кіно, архітектури — й тим самим трансформує структуру художнього тексту, змінюючи його читацьку рецепцію.

У підрозділі 1.2 аналізувалося поняття паратекстуальності як межової зони між текстом і читачем, що виконує функції культурного, жанрового й інтерпретаційного орієнтира. З опорою на теорію Ж. Женетта розмежовано перитекстуальні й епітекстуальні елементи, які виявляються не другорядними, а повноцінними носіями смислу. З'ясовано, що паратекст здатен істотно пливати на трактування тексту, формуючи читацькі очікування та керуючи кутом зору рецепції.

У підрозділі 1.3 розглянуто взаємодію та взаємопроникнення інтермедіальності та паратекстуальності, зокрема феномен інтермедіального паратексту як

гібридної форми, що поєднує функції супровідного матеріалу з естетичним впливом інших мистецтв. Показано, що в умовах мультимедійної культури паратекст може мати не лише текстову, а й візуальну, аудіальну та кінематографічну природу, яка активно формує настрій, ритм і жанрову рамку сприйняття літературного твору. Таким чином, література дедалі більше існує як вербальний твір і водночас як комплексна медіа-структура, де інтермедіальність і паратекстуальність взаємно підсилюють одна одну.

Загалом, проведений аналіз доводить, що інтермедіальність і паратекстуальність не є ізольованими поняттями, а виступають як взаємопов'язані компоненти сучасної літературної комунікації. Це відкриває перспективи для подальших досліджень літератури як явища, що розгортається не лише у вербальній площині, але й у полі міжмедійних смислів та культурного контексту.

РОЗДІЛ 2 СПЕЦИФІКА ІНТЕРМЕДІАЛЬНОГО ДИСКУРСУ РОМАНУ ЕНН ЕНРАЙТ "ЗАБУТИЙ ВАЛЬС"

2.1. Назви музичних композицій як ключовий інтермедіальний елемент роману Е.Енрайт «Забутий вальс»

Роман Енн Енрайт «Забутий вальс» можна розглядати як поєднання літературного та музичного тексту. Авторка вводить нас в оману - забутий вальс навіює читачів на щось романтичне, можливо, ностальгійне.

Назви розділів у романі Енн Енрайт «Забутий вальс» є ключовими паратекстуальними елементами, що відіграють не лише структурну, а й інтермедіальну функцію. Вони не просто позначають межі частин твору, а функціонують як алюзії на відомі музичні твори — пісні, переважно з популярної музики ХХ століття. Такі заголовки не лише створюють певний настрій, а й задають інтерпретаційний вектор для сприйняття наступного розділу, адже кожна назва стає своєрідним настроєвим і тематичним «саундтреком» до подій, про які йдеться.

Ця техніка надає роману риси інтермедіального твору, де літературний текст вступає у діалог з музикою як окремим мистецьким кодом. Назви пісень — це інтермедіальні маркери, які активізують у свідомості читача асоціативні ряди, пов'язані з мелодією, текстом, епохою або культурним контекстом тієї чи іншої композиції. Таким чином, кожна назва виконує роль епіграфа, але замість цитати — це «музична алюзія», що резонує з емоційним і символічним наповненням розділу.

Подібна стратегія дозволяє читачеві інтерпретувати роман як композиційно близький до структури музичного альбому або кінофільму з ретельно дібраним саундтреком. Такий прийом не лише поглиблює емоційне сприйняття, а й

відкриває простір для мультимодального прочитання тексту — коли літературна емоція «озвучена» впізнаваною музичною референцією.

Крім того, ця паратекстуальна гра Енрайт є засобом художнього осмислення теми пам'яті. Пісні, на які вона посилається, — це фрагменти колективного і приватного минулого. Через них авторка підкреслює, як музика — носій емоцій, асоціацій і спогадів — пронизує життя героїв і сприяє відтворенню складної мозаїки спогадів. Назви розділів у цьому сенсі набувають функції тригерів пам'яті: як для героїні, так і для читача, який має власні асоціації з тією чи іншою піснею.

Загалом, така форма паратекстуальної інтермедіальності в романі «Забутий вальс» не є випадковою. Це частина авторської естетичної стратегії, що полягає у створенні багат шарового емоційного ландшафту, де література, музика і пам'ять переплітаються в єдиний художній досвід. Енн Енрайт через пісенні назви розділів не лише структурує роман, а й додає йому ритму, інтонацій і підтекстів, що змушують читача «чути» історію, а не лише її читати.

В ході вивчення роману. ми дослідили всі розділи твору, проте в цьому підрозділі представили найяскравіші приклади такого типу інтермедіальних зв'язків, які є, на наш погляд, репрезентативними.

Перший розділ має назву «Peace in the valley» – госпел-композиція, написана Томасом Дорсі в 1937 році та відомої у виконанні Реда Фолі (1951) і Елвіса Преслі (1957). Ця пісня про надію та мир після страждань – про спокій, що прийде після буремного періоду життя [30]. Але у розділі роману ми знайомимося з головною героїнею, яка рефлексує над своєю пристрасною, почуттям провини та наслідками своїх вчинків. Її стосунки з Шоном – це певною мірою «буря», що змінює її життя, і, можливо, епіграф натякає на пошук внутрішнього спокою, який вона прагне знайти після всіх пережитих емоційних потрясінь, хоча з останніх рядків розділу «I am not sure I have, myself. Somewhere up by the house, Marshmallow Woman is laughing too hard, Conor is elsewhere,

Aileen's paper napkin, in a tasteful shade of lime-green, will soon leave shreds of itself on Evie's sticky skin, and Seán will glance my way. But not yet. For the moment, I am just breathing out...» [19, с. 14]. ми розуміємо, що «буря» тільки починається і не збирається «стихати».

Шостий розділ «In this shoes?» – пісня Керсті Макколл з її останнього альбому «Tropical Brainstorm». Це жартівлива, саркастична композиція, у якій героїня відмовляється від різних авантур і романтичних пропозицій, пояснюючи це тим, що на ній «не ті туфлі» [21]. Ця назва може натякати на іронічне ставлення до любові, пристрасті та вибору. У книзі Джина бере участь у романі, який, можливо, не був «найрозумнішим» вибором. Пісня жартує над тим, як люди знаходять виправдання для того, щоб не вплутуватися у стосунки чи ризиковані ситуації. Можливо, Джина теж могла б «відмовитися» від своїх вчинків, але щось її все ж тягне до Шона «Seán looked from one speaker to the next, asked some questions, and kept his opinions to himself. This surprised me a little. I had expected more of the flamboyance we saw at the whiteboard in Montreux, but Seán at work – I have always loved Seán at work – used no more energy than was needful» [19, с. 46]. Героїня пісні самотійно вирішує, що робити, а що ні. Це перегукується з поведінкою Джини, яка теж робить вибір, нехай і не завжди морально правильний.

Вибір взуття часто асоціюється з образом жінки, її впевненістю та тим, як вона хоче себе подати. У книзі Джина належить до середнього класу Ірландії, живе у світі соціальних очікувань і норм, які можуть визначати її поведінку – як і героїню пісні, яка оцінює ситуацію з точки зору «чи підходить це мені?». Водночас ця назва підкреслює іронічний та грайливий погляд на любовні стосунки, натякаючи, що інколи рішення (вплутуватися в роман чи ні) можуть бути настільки ж випадковими та абсурдними, як вибір взуття. Це дуже відповідає тону Анн Енрайт, яка вміє поєднувати глибоку драму з тонкою іронією.

Восьмий розділ «Kiss me Honey» – це енергійна, кокетлива пісня, написана Елбоном Тімоті та Майклом Джулієном (Пітером Уорном) у 1958 році. Вона стала хітом у виконанні Ширлі Бессі, однієї з найвідоміших британських співачок [22]. Пісня передає спокусу, гру та жагу пристрасності, закликаючи до поцілунків і насолоди моментом. У пісні відчувається легковажність і флірт, що відображає початковий етап романтичних відносин – захоплення, спокусу, гру без чітких зобов'язань. Пісня закликає «цілуй мене, але без зайвих слів», що може символізувати спосіб, у який персонажі Джина та Шон уникають складних розмов і моральних дилем, дозволяючи бажанню керувати ними «And this, too, is another epic kiss, a wall-slider if there ever was one, I feel like I am clambering out of my own head, that the whole usual mess of myself has been put on the run by it. By the end, we are barely touching and everything is so clear and tender I find myself able to say: 'When will I see you?' and he says, 'I don't know. I'll try. I don't know» [19, с. 60]. У контексті книги цей епіграф може звучати іронічно. З одного боку, це безтурботна пісня про насолоду, а з іншого – ми знаємо, що наслідки цього «поцілунку» для пари будуть далеко не легкими. Ця назва підкреслює роль фізичного потягу в романі, показуючи, як легковажність та бажання можуть призвести до складних наслідків. Енн Енрайт, ймовірно, використовує цю пісню, щоб показати контраст між миттєвою пристрасстю та її довготривалими наслідками у житті головної героїні.

Пісня «Knockin on heaven`s door» – це лірична балада Боба Ділана, що символізує кінець чогось важливого, втрату, роздуми перед неминучим. У фільмі «Pat Garrett and Billy the Kid» (1973) вона супроводжує сцену смерті шерифа, додаючи їй трагічного звучання [17]. Це може натякати на емоційну кризу або втрату, яку переживає головна героїня Джина. Жінка, можливо, стоїть на межі втрати кохання, яке здавалося їй доленосним. Як герой пісні, вона може відчувати, що стукає у двері раю, але їй не судилося туди потрапити.

Весь роман — це ретроспективний аналіз стосунків Джини з Шоном. Можливо, на цей момент вона усвідомлює всі наслідки своїх рішень, і тепер доводиться приймати їх «I don't know why I should worry about his infidelities to Aileen especially considering that I was one of them. I should take it as proof that he never loved her, though I think he really did love her once. Did he love my sister that day in Brittas? Or all of these women, all of the time? I don't care. He loves me now. Or he loves me too. Or. I love him. And that is as much as any of us can know» [19, с. 159]. Пісня звучить як споглядальна, навіть фатальна мелодія, що перегукується з ностальгічним і меланхолійним тоном роману.

Назва натякає на перехідний момент у житті Джини — момент, коли вона усвідомлює, що деякі шляхи більше не відкриті, а повернення назад неможливе. Це символічний прощальний акорд її історії кохання, що більше нагадує «забутий вальс», ніж тріумфальний марш. У єдиному відгуку на цей роман, де заторкнута ця проблема, слушно йдеться про те, що «Головна героїня подорожує на музичній машині часу крізь пам'ять, щоб переосмислити забутий вальс, досвід, що формує її життя, і спогади, які роблять її такою, якою вона є. Музика, відновлення неспокоїного сімейного минулого через пам'ять, танець і дивна присутність Іві - все це прокладає Джині шлях до розуміння і зцілення від численних емоційних ран, а, можливо, і до формування нових сімейних, але ненормативних зв'язків» [24].

2.2. Форми й функціонування інтермедіальних елементів у структурі твору

У сучасній літературознавчій дискусії інтермедіальність розглядається як важливий феномен, що виводить художній текст за межі традиційного словесного коду, інтегруючи в нього елементи інших видів мистецтва. Такий підхід дає змогу поглибити розуміння природи тексту, його структури і функціонування у складному культурному просторі. Особливо актуальним стає

виокремлення форм інтермедіальних зв'язків залежно від типів медіа-репрезентацій, що формують міжмедійний діалог.

Зазначена класифікація І. Раєвськи, яка поділяє інтермедіальні явища на медійні транспозиції, медійні комбінації та інтермедіальні референції, є однією з найбільш вдалих спроб систематизувати цей феномен. Медійна транспозиція передбачає повне або часткове перенесення твору з одного виду мистецтва в інший (наприклад, екранізація роману). Медійна комбінація — це творче поєднання різних медіа в одному творі, коли вони співіснують на одному рівні. Інтермедіальні референції, на які акцентує стиль роману Енн Енрайт, є найбільш делікатною формою, що полягає в тонких, часто інтуїтивно відчутних алюзіях, цитуваннях і стилізаціях, які викликають у читача асоціативний ряд із іншими мистецькими кодами [26].

В романі «Забутий вальс» інтермедіальні референції утворюють багат шарову мережу смислів, де кожен елемент — музика, кіно, фотографія — не просто виступає ілюстративним доповненням, а глибоко інтегрується в структуру оповіді і виконує важливі композиційні та семантичні функції.

Назва твору — вже сама по собі музична алюзія — створює враження гармонії і ритмічної організації. Вальс, як жанр музики й танцю з характерною тричетвертною тактовою мірою, символізує циклічність, рух, періодичне повторення тем, що відбивається у структурі роману. Тривимірність вальсу співвідноситься із складною динамікою любовного трикутника, який рухається в межах минулого і теперішнього, переплітаючи пам'ять і реальність у єдине цілісне полотно. Цей музичний мотив допомагає авторці передати не лише сюжет, а й емоційний ритм, динаміку переживань, що підсилює загальне естетичне враження.

Ще однією важливою складовою інтермедіальності в творі є кінематографічні прийоми. Енрайт часто вдається візуалізувати внутрішній світ героїні через призму кінематографічних образів і технік. Застосування прийомів, таких як

«наближення» (zoom-in), «монтажні переходи» та «розмиті плани», створює у читача відчуття присутності у художньому просторі, де кадр змінюється так само, як у кіно, формуючи стиль і підсилюючи психологічну напругу. Такий підхід відкриває нові горизонти для осмислення оповіді, адже літературний текст набуває майже візуального, кінематографічного характеру. Крім того, сприйняття реальності героїнею як послідовності «кінокадрів» демонструє її внутрішню фрагментованість і складність сприйняття часу та простору.

Не менш вагомою є роль фотографічного екфразису — художнього опису фотографій як медіума пам'яті і свідчення часу. У романі фотографії постають не просто як предмети або ілюстрації до минулого, а як «точки пам'яті», що зберігають і транслюють емоції, історію та внутрішні конфлікти героїні. Опис світлин матері не тільки підкреслює дистанцію між минулим і теперішнім, а й виступає символом невловимості часу і неможливості повернутися назад, водночас нагадує про значення спадковості і впливу минулого на сучасність. Фотографія, таким чином, стає не просто зображенням, а своєрідним «зашифрованим текстом», що вимагає декодування і розуміння.

Загалом інтермедіальні елементи у романі формують багаторівневу структуру, де музика, кіно, фотографія і словесність перебувають у тісному діалозі. Вони служать символічними носіями тем часу, пам'яті, ідентичності, втрати і пошуку себе. Через це роман відкриває перед читачем ширший культурний і емоційний простір, де текст стає не просто наративом, а складним мистецьким конструктом із численними смисловими відгалуженнями.

Музичні алюзії у творі активізують емоційну сферу читача, викликаючи відчуття ритму і гармонії, а візуальні кінематографічні сцени — залучають спогадову й естетичну пам'ять, створюючи багатовимірний досвід сприйняття. Внаслідок цього читач не лише слідкує за розвитком подій, а й глибше переживає внутрішній світ персонажів, співпереживає їхнім втратам і радощам.

Насамкінець, інтермедіальні стратегії роману спонукають до саморефлексії, ставлять читача перед питанням про природу сприйняття і взаємодію мистецтв у формуванні світогляду. Через поєднання різних медіа-форм текст демонструє, що реальність і пам'ять — це не статичні категорії, а динамічні конструкти, які осмислюються через мистецтво, а саме через взаємопроникнення музики, кіно, фотографії і літератури.

Таким чином, інтермедіальність у «Забутому вальсі» є не лише технічною або стилістичною рисою, а фундаментальною структурною і смисловою основою, яка збагачує текст, формує особливу емоційну тональність і розкриває складні екзистенційні теми сучасності.

2.3. Вплив інтермедіальних паратекстуальних елементів на рецепцію твору

У сучасній художній прозі інтермедіальність стає не просто стилістичним прийомом чи формальним експериментом, а потужним інструментом, який здатен суттєво впливати на емоційний та сенсорний досвід читача. Вона активізує міжмодальні асоціації, розмиваючи межі між словесним, музичним, візуальним і кінообразним сприйняттям, і тим самим розширює спектр сприйняття тексту — від чисто когнітивного до глибоко афективного рівня. Завдяки цьому інтермедіальність допомагає читачеві не просто декодувати зміст, а відчувати текст «тілом» і «душею», що сприяє формуванню потужного емоційного резонансу.

У романі Енн Енрайт «Забутий вальс» інтермедіальні елементи, зокрема музичні та візуальні, відіграють центральну роль у створенні особливої атмосфери, що залучає читача в глибину внутрішнього світу героїні. Основний інтермедіальний образ — вальс — набуває тут значення не просто музичного твору, а складного символу, який формує ідейну, емоційну й композиційну основу тексту. Вальс традиційно асоціюється з плавністю, романтикою, ніжністю, але водночас — із

повторюваністю, циклічністю та певною меланхолією, що відповідає темам забуття, втрати та пам'яті у романі.

Для читача назва «Забутий вальс» миттєво задає тон оповіді, викликає образ чогось тендітного і прекрасного, що з роками втрачає свою явність, проте не зникає повністю. Вальс стає метафорою циклічного руху пам'яті, що повертається до минулих почуттів, немов танцювальні па, що повторюються знову і знову. Цей музичний мотив не тільки структурує композицію роману, а й формує у читача емоційне ставлення — легке відчуття ностальгії, водночас з меланхолійною глибиною.

Важливою складовою цього ефекту є ритмічна організація тексту, що наближається до музичного за своєю природою. Короткі, уривчасті речення, фрагментарні внутрішні діалоги, часті повторення та паузи створюють своєрідний «музичний пульс» оповіді. Відчуття ритму посилюється використанням тире і крапок, які ніби імітують нерівномірне дихання, хвилювання, емоційні коливання героїні. Такий звуковий «малюнок» мови змушує читача не лише читати зміст, а й відчувати внутрішній стан персонажів через ритміку і тембр тексту — сприймати емоції «на слух», через текстову музикальність.

Крім музики, особливої ваги набуває візуальна образність, що апелює до читача через кольори, світло, тіні, композиції сцен. Героїня часто описує простір навколо себе мовою, що нагадує художній живопис: кожна деталь ніби «пише картину», в якій кольори і світло стають знаками настрою і психологічного стану. Темні, затемнені кімнати символізують ізоляцію і самотність, а тремтливe світло — проблиск надії чи сумнівного тепла. Така кінематографічність тексту, де кожен кадр складається з кольорів і тіней, активує у читача візуальну пам'ять, викликає яскраві емоційні асоціації, що доповнюють словесне оповідання і поглиблюють його сприйняття.

Через ці інтермедіальні стратегії відбувається зменшення дистанції між текстом, автором і читачем. Коли читацький досвід активується не лише раціонально, а й через емоційні «тригери» — музичні мотиви, візуальні образи, ритмічні повтори — з'являється глибоке занурення у внутрішній світ персонажа. Емпатія стає не просто когнітивним співпереживанням, а тілесним, «живим» переживанням, що робить читання інтенсивним і особистісно значущим. Цей досвід можна порівняти з ефектом театрального або кінематографічного занурення, де глядач відчуває себе частиною події.

Інтермедіальність у «Забутому вальсі» виступає як ключовий чинник естетичного рецептивізму, що трансформує процес читання в багатоканальний акт сприйняття. Вона не просто доповнює текст, а активізує різні сенсорні рівні, створюючи унікальний синтетичний простір, де поєднуються музика, візуальне мистецтво, література та кіно. Ця комплексність відкриває нові можливості для інтерпретації твору і підсилює його емоційну глибину, роблячи читачеві доступним не лише сюжет, а й атмосферу, переживання та філософські роздуми про пам'ять, втрату й ідентичність.

2.4. Художні функції мотиву вальсу

Назва роману Енн Енрайт «Забутий вальс» не є випадковою чи декоративною, а навпаки — виконує низку важливих смислових, композиційних та емоційно-символічних функцій у тексті. Вальс у романі постає не лише музичною алюзією, а й складним художнім кодом, який структурує сюжет, визначає ритм оповіді, задає емоційний фон і слугує метафорою для опису психологічного стану героїні. У цьому сенсі вальс функціонує як інтермедіальний концепт, що акумулює сенси з різних художніх систем — музичної, літературної, танцювальної.

По-перше, вальс — це символ руху й повторення, який постійно фігурує у внутрішній структурі тексту. Вальсовий ритм — 3/4, що характерний для повільного кружляння у просторі — відтворюється в оповідній манері Енрайт: її

текст складається з фрагментів, спогадів, емоційних коливань, які знову й знову повертають читача до одних і тих самих ситуацій, але щоразу під іншим кутом. Героїня не розповідає історію лінійно; натомість, як у вальсі, вона повертається до ключових моментів, надаючи їм нових емоційних конотацій. Така структура перегукується з музичною формою теми з варіаціями — де кожне повторення відрізняється нюансом, інтонацією, темпом.

Цей ритм особливо помітний у побудові абзаців і внутрішніх пауз. Наприклад, використання розірваних речень, повторів, тире, довгих пауз і багатокрапок створює ефект музичної фрази. Як пише Джина: «The door closed so simply behind us; the shape of our love in the room like some forgotten music, beautiful and gone...» [19, с. 82]. Тут музичний ритм не лише метафоризується, а й матеріалізується у синтаксисі.

По-друге, вальс у тексті виступає як метафора стосунків. Роман розповідає історію забороненого кохання, зради, емоційної нестабільності. Танок у парі вимагає узгодженості, але в романі ця злагода постійно порушується. Джина і Шон — партнери в танці, який від початку приречений на дисгармонію. Вони кружляють у відносинах, де відчуття моменту переміщується з провинною, жагою і сумнівами. У діалогах між ними часто відчувається напруження, яке можна порівняти з паузою у музиці перед знову повторюваним мотивом. Енрайт підкреслює цю емоційну хореографію через ритмічність мови та повторюваність образів тіла, дотику, мовчання.

По-третє, вальс має значення естетичного фасаду, що приховує внутрішній драматизм. Цей танець асоціюється з елегантністю, гармонією, культурною вишуканістю. Проте в романі ця зовнішня форма використовується як контраст до хаотичних, болісних переживань героїні. Під «вальсовою» музикою ховаються складні питання морального вибору, самотності, батьківства, втрати. Енрайт грає з очікуваннями читача, змушуючи його відчути дисонанс між

назвою — яка звучить лірично, романтично — та змістом, що містить глибокий екзистенційний конфлікт.

Вальс постає як структурний принцип організації пам'яті. Ретроспективність у романі — це не просто спогади, а фрагментоване відтворення емоційного досвіду. Як у вальсі кожен оберт повторює попередній, але з іншим кутом огляду, так і у Джини спогади виникають несподівано, іноді у найдрібніших деталях: запах, світло, рух. Її пам'ять функціонує як грамофонна платівка — з подряпинами, зі збоями, з несподіваними повтореннями. У цьому контексті назва роману — «забутий» — містить іронічний відтінок, бо, попри всі намагання, забути не вдається.

Також вальс як концепт відображає тему втрати й нездійсненого. У фіналі роману Джина залишається наодинці зі своїм вибором, із дитиною, яка не є її власною, з чоловіком, який втратив блиск. Її «вальс» завершено — не тому, що вона завершила танець, а тому, що музика обірвалась. У фінальних рядках тексту звучить нота тиші — після гучного, пристрасного руху настає пауза, яка триває довше, ніж сам танець. Тут читається підтекст — кожна пристрасність минає, і що залишається — це самотній слухач, який чекає наступного акорду, якого вже не буде.

Крім того, важливо звернути увагу на назви розділів, які є не лише інтермедіальні референції, а й продовження мотиву вальсу — як жанру, який уособлює синтез звуку, ритму, руху й почуття. Такі розділи, як "Peace in the Valley", "In These Shoes?", "Kiss Me Honey", "Knockin' on Heaven's Door" — це пісенні алюзії, що додають підтексту і змінюють сприйняття тексту. Через них читач одразу занурюється в емоційну атмосферу, яка задається вже на рівні паратексту.

Вальс у романі Енн Енрайт є поліфункціональним художнім концептом, який об'єднує семантичні, ритмічні, емоційні та композиційні стратегії тексту. Він є не лише алюзією, не лише назвою — він стає внутрішньою формою твору, його мелодією і структурою водночас. Саме через цей концепт читач отримує доступ

до внутрішнього світу героїні, її сумнівів, втрат і надій, а також — до досвіду, що лишається з ним, навіть коли текст завершено, а музика стихає.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У другому розділі бакалаврської роботи було здійснено аналіз інтермедіальних і паратекстуальних компонентів у романі Енн Енрайт «Забутий вальс», що дозволило виявити комплексний характер міжмедійної взаємодії художнього тексту з іншими видами мистецтва. Інтермедіальність у творі представлена переважно музичними алюзіями, кінематографічними образами, візуальними деталями, а також структурами, що апелюють до ритму, монтажу, темпу. Паратекстуальність виявляється у назвах розділів, що задають емоційну тональність і слугують засобом кодування підтексту.

Особливу увагу було приділено аналізу музичних алюзій, які виступають не лише формальними відсиланнями до популярних пісень, а й важливими маркерами внутрішнього стану героїні, структури оповіді та стилістики авторського письма. Такі алюзії забезпечують синестетичний ефект і розширюють межі читацької рецепції, залучаючи слухову та культурну пам'ять. У підрозділі 2.1 увагу зосереджено на музичних алюзіях, які відіграють роль інтермедіальних епіграфів і функціонують як кодові елементи, що структурують розповідь. Назви розділів задають тон оповіді, формують очікування читача, поглиблюють контексти внутрішніх конфліктів і підкреслюють іронічну подвійність світосприйняття героїні. Тож авторка не лише вмонтовує в роман музичний пласт, а й надає емоційного ритму й мелодійної глибини усім подіям, що відбуваються з персонажами.

У підрозділі 2.2 було показано, що роман Енрайт побудовано на інтермедіальних референціях, які охоплюють музику, кінематограф, фотографію, живопис і формують багатосаровий художній простір. Застосування кінематографічних технік (монтаж, крупні плани, кадрування) дозволяє сприймати текст як «фільм

у словах», а фотографічні екфразиси набувають символічного значення й відображають тему пам'яті, втрати, плинності часу. Таким чином, структура роману значною мірою формалізована через інтермедіальні засоби, які не лише ілюструють наратив, а беруть активну участь у його побудові.

У підрозділі 2.3 розглянуто вплив інтермедіальності на емоційне сприйняття читача. Було доведено, що інтермедіальні образи, ритміка тексту, візуальна насиченість описів сприяють залученню читача до багатоканального сприйняття твору. Читач не просто стежить за розвитком сюжету, а ніби «проживає» досвід героїні, відчуває її тривоги, втрати та надії через музичні відлуння, образи світла і тіні, тембр внутрішнього монологу. Завдяки інтермедіальності процес читання набуває тілесно-емоційного виміру, оскільки взаємодія з літературним текстом відбувається не лише на раціонально-семантичному рівні, а й через залучення чуттєвої, афективної та навіть тілесної реакції читача. Інтермедіальні елементи — зокрема музичні алюзії, візуальні описи або кінообрази — активізують мультисенсорне сприйняття: читач не просто уявляє сцену, а може «чути» музику, «бачити» кольори, «відчувати» атмосферу.

Музика як одна з найпоширеніших форм інтермедіальності викликає фізіологічні реакції — зміну дихання, мурашки, прискорене серцебиття, емоційне збудження. Коли літературний текст апелює до конкретної пісні або її звучання імпліцитно передається через ритм і лексику, читач може пережити стан, подібний до прослуховування музики. Такий досвід є тілесно вкоріненим, адже емоції — це не лише психологічні, а й фізичні феномени

Загалом можна зробити висновок, що інтермедіальні й паратекстуальні стратегії у романі «Забутий вальс» не лише збагачують художній рівень оповіді, а й суттєво впливають на його семантичну й емоційну глибину. Вони перетворюють текст на мультимедійний простір, у якому переплітаються музика, візуальне мистецтво, літературна нарація та особистий досвід читача. Така інтермедійна побудова сприяє більш інтимному та глибокому зануренню у внутрішній світ

героїні, водночас піднімаючи універсальні теми любові, провини, пам'яті та ідентичності.

У підрозділі 2.4 розглянуто тему вальсу як ключовий художній концепт, що структурно, семантично та емоційно об'єднує елементи роману. Вальс постає як символ пам'яті, втрати, повторення, гармонії й водночас внутрішньої дисгармонії. Через цей мотив розкривається глибинна емоційна логіка твору, яка виявляється у синтаксисі, ритмічності тексту, композиційній будові й завершальній тональності. Назва роману, що відсилає до забутого танцю, набуває багаторівневого значення — від алюзії до конкретного музично-хореографічного жанру до символу нездійсненого або втраченого.

Таким чином, «Збутий вальс» Енн Енрайт є яскравим прикладом сучасного роману, в якому інтермедіальність і паратекстуальність функціонують як структурні, семантичні й естетичні чинники, що забезпечують складну багаторівневу взаємодію між текстом, читачем і культурним середовищем.

РОЗДІЛ 3 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ РОМАНУ Е.ЕНРАЙТ «ЗАБУТИЙ ВАЛЬС» У СТАРШІЙ ШКОЛІ

3.1. Актуальність, мета і форми включення роману Е.Енрайт «Забутий вальс» до навчального процесу

Сучасна шкільна літературна освіта дедалі активніше реагує на виклики нової доби, зокрема потребу в оновленні змісту, методів і форм викладання. Вивчення сучасної зарубіжної прози, яка відображає складну структуру сучасного світу, індивідуальні драми та глобальні культурні процеси, стає ключовим чинником у формуванні компетентної, естетично чутливої й критично мислячої особистості. Особливу педагогічну цінність має залучення до навчального процесу творів, у яких реалізовано інтермедіальні та паратекстуальні стратегії, зокрема таких, як роман «Забутий вальс» Енн Енрайт. Цей твір органічно поєднує вербальний текст із музичними алюзіями, візуальними й кінематографічними мотивами, що створює багатопланове інтерпретаційне поле. У зв'язку з цим доцільним є використання інтермедіального аналізу як навчальної технології, яка поєднує літературу з іншими видами мистецтва, медіа та культурними кодами сучасності. Головна мета — надати вчителю-словеснику інструменти для міжмистецької інтеграції, які можна реалізувати як у межах факультативних занять, так і під час позакласної діяльності або тематичних тижнів літератури. Зокрема, пропонується методична розробка заняття для учнів 11 класу, що сприятиме:

- розвитку естетичного мислення та емоційного інтелекту;
- формуванню компетенцій міжкультурного та міжмистецького аналізу;
- навчанню осмислювати літературний твір у діалозі з музикою, кіно, живописом, фотографією;
- реалізації концепції Нової української школи, що базується на компетентнісному, діяльнісному й інтегративному підходах.

Інтермедіальність як дидактичний принцип відкриває нові горизонти у вивченні літератури. Вона дозволяє розглядати художній текст не як замкнену структуру, а як елемент відкритого культурного простору, де відбувається взаємодія різних медіа та видів мистецтва.

Згідно з дослідженням Ягнич М. та Грицак Н., «в інтермедіальному дискурсі учні розвивають естетичну чутливість, креативне мислення, толерантність до інших культур, здатність до рефлексії, аналізу та прийняття рішень» [15, с. 153]. У цьому контексті інтермедіальний аналіз роману Енн Енрайт забезпечує інтеграцію знань із літератури, музики, візуального мистецтва, психології, соціології, медіаосвіти та англійської мови.

Варто зазначити, що не лише факт доступності тексту англійською мовою є педагогічно значущим, а й наявність у творі музичних референцій, зокрема пісень в оригіналі, які виконують роль маркерів епохи, що вже відійшла у минуле. Їх переклад українською часто нівелює впізнаваність та емоційну автентичність, тому доцільно працювати з оригінальними текстами пісень, пропонуючи учням самостійно здійснювати переклад — починаючи з підрядкового, а потім переходячи до інтерпретаційного.

Такий підхід дозволяє реалізувати справжній інтегрований урок, у якому поєднуються література, мова й різні види мистецтва. Учням можна запропонувати опрацювати один характерний розділ роману, зосередившись на його назві, і спробувати пов'язати її зі змістом у контексті розмови про сам роман, творчість Енн Енрайт, історичну й культурну ситуацію в Ірландії, а також її сучасний стан. Це сприятиме глибшому розумінню тексту, розвитку критичного мислення та формуванню міждисциплінарної читацької компетентності.

Застосування інтермедіального аналізу сприяє формуванню ключових компетентностей, зокрема:

- інформаційно-цифрової — через роботу з музичними творами, відео, ілюстративним матеріалом;

- комунікативної — під час обговорення, презентацій, дискусій;
- культурної — через зіставлення літературного тексту з мистецькими контекстами;
- уміння вчитися — завдяки практичному застосуванню знань у новій ситуації.

З огляду на особливості роману *«Забутий вальс»*, ефективними формами роботи є:

- інтермедіальні практикуми: слухання музичних творів, які використовуються як назви розділів, та зіставлення їх із змістом тексту;
- тематичні групові проекти: створення візуальних образів героїв, постерів, карт емоцій або сценаріїв короткометражних сцен за мотивами роману;
- креативне переозаглавлення розділів: учні пропонують власні назви, базуючись на альтернативних мистецьких алюзіях (картини, фільми, композиції);
- дебати та інтерпретаційні дискусії: аналіз морального вибору героїв через призму культурних асоціацій;
- інсценізація епізодів з паралельною музичною композицією, що відображає настрій або конфлікт сцени.

Використання інтермедіального підходу в аналізі роману Енн Енрайт дозволяє:

- урізноманітнити форми роботи з художнім текстом;
- поглибити розуміння змісту через емоційно-чуттєву сферу;
- сприяти формуванню гнучкого, контекстуального і критичного мислення;
- розвивати інтерпретаційну культуру учнів, що вкрай важливо для сучасного гуманітарного навчання;

- виховувати ціннісне ставлення до мистецтва як до багатоформатного досвіду, який не обмежується лише текстом.

Таким чином, методичні рекомендації щодо аналізу роману *«Забутий вальс»* в освітньому процесі не лише сприяють реалізації мети літературної освіти, а й формують інтегровану мистецьку грамотність — важливу складову світогляду сучасної молоді людини.

3.2. Позакласне заняття для 11 класу: «Інтермедіальність у романі «Забутий вальс»

Тема уроку: Назви, яких ми не чули (інтермедіальний аналіз розділів роману «Забутий вальс» Енн Енрайт)

Схема побудови уроку і написання плану-конспекту уроку:

Ключові компетентності (наскрізні лінії):

- Уміння вчитися впродовж життя
- Комунікативна компетентність
- Інформаційно-цифрова компетентність
- Культурна обізнаність
- Ініціативність

Предметні компетентності:

- Аналіз і тлумачення літературного тексту в міжкультурному та міжмистецькому контексті.
- Визначення функцій паратекстуальних елементів (назв розділів) у структурі твору.
- Розуміння ролі художніх засобів у створенні інтермедіального ефекту.
- Аналіз художнього тексту через призму інших мистецтв — живопису, музики, кіно.

- Створення власних інтерпретацій і назв, використання образності та асоціативного мислення.
- Вміння формувати особисту думку про художній твір, підтриману прикладами та аргументами.

Хід уроку

I. Організаційний момент:

- Привітання з учнями

II. Вступне слово учителя:

- Назва роману — «Забутий вальс» — натякає на ностальгію, легку меланхолію, можливо, романтичний танець минулого. Але текст виявляється набагато драматичнішим. Що ми отримуємо насправді? Складні стосунки, приховане життя, дитину в центрі драми. А назви розділів — мов жарт, прикриття. Вони є алюзіями до легких поп-пісень — таких як «*Toora Loora Loora*», «*Ev'ry Time We Say Goodbye*», «*Stop! In the Name of Love*». Вони створюють відчуття іронії, контрасту між звучанням назви й драматичністю подій усередині розділу. Це — типовий прийом інтермедіальності: назва переносить нас у світ музики, але зміст повертає до реального життя. Чому авторка це робить? Як ви вважаєте: чи може назва створювати ілюзію, викликати неправильні емоції? Пропоную вам зануритися детальніше в текст та зрозуміти, що ж ховається за терміном «інтермедіальність».

III. Реалізація освітньої мети з допомогою відповідних методів і прийомів – два етапи:

- а. вивчення нового матеріалу:
- б. пояснення терміну «інтермедіальність».
- с. застосування вивченого:
 - обговорення твору крізь призму інтермедіальності

Питання до класу:

- а) Як би ви уявили пісню з назвою «Peace In the Valley»?
- б) Що очікує читач, побачивши таку назву?

Слово вчителя: А тепер давайте звернемось до уривку з розділу «I had just been to the other side of the world. I was looking, by my own standards, pretty good. I was in love – properly in love – with a man I would soon decide to marry, so when he looked at me, I did not feel afraid. Perhaps I should have done. And I can't, for the life of me, recall what Evie looked like that day. She would have been four, but I can't think how that would play on the girl I know now. All I saw that afternoon was a child with a dirty face. So Evie is just a kind of smudge in the picture, which is otherwise so clear. Because the amazing thing is how much I got in that first glance: how much, in retrospect, I should have known. It is all there: the twitch of interest I had in Seán, the whole business with Evie; I remember this very clearly, as I remember the neat and indomitable politeness of his wife. I got her straight off, and nothing she subsequently did surprised me or proved me wrong. Aileen, who never changed her hair, who was then and will always remain a size 10. I could wave to Aileen now, across the bridge of years, and she would give me the same look she gave me then, pretty much. Because she knew me too. On sight. And even though she was so smiling and correct, I did not fail to see her intensity. Aileen, I think it would be fair to say, has not moved on. I am not sure I have, myself. Somewhere up by the house, Marshmallow Woman is laughing too hard, Conor is elsewhere, Aileen's paper napkin, in a tasteful shade of lime-green, will soon leave shreds of itself on Evie's sticky skin, and Seán will glance my way. But not yet. For the moment, I am just breathing out»

Чи змінилась ваша думка після прочитаного? Які емоції виникають прочитавши текст? Що саме хотіла нам донести авторка? Чому авторка обирає «солодкі» назви для «гірких» історій? Як це впливає на сприйняття тексту?

- творче завдання на розуміння та закріплення поняття «інтермедіальність»:

Робота в групах (20–25 хв.)

Слово вчителя: Щоб охопити якомога більше аспектів «Забутого вальсу» пропоную поділитися на декілька груп та уявити себе письменниками.

Учнів поділено на 3–4 групи. Кожна отримує:

- уривок з роману (на вибір учителя, бажано драматичний або внутрішньо конфліктний);
- оригінальну назву розділу;
- запитання для аналізу:

а) Чи відповідає назва змісту?

б) Які відчуття викликає розділ у вас?

с) Як би ви назвали його інакше?

Слово вчителя: Нашим завданням є створення нової назви розділу з обґрунтуванням, чому саме такий вибір. Ви можете обрати картину, фільм чи музичний твір.

I. Презентація і обговорення (15 хв.)

Кожна група презентує свою назву і пояснює:

- що вона передає;
- чим вона відрізняється від іронічної назви;
- як це змінює настрій і сприйняття уривку.

II. Формулювання та підведення підсумків – (5 хв.)

Слово вчителя: Сьогоднішній урок показав, що за назвами — навіть легковажними й іронічними — може ховатися глибокий сенс. Ми побачили, як авторка Енн Енрайт використовує назви розділів не просто як прикрасу, а як ключ до розуміння теми, емоцій героїв і контрастів у їхньому житті.

Аналізуючи розділи через музику, картини, фільми, ви не лише вчилися краще розуміти текст, а й формували власну точку зору. Ви побачили, що література — це не лише про слова, а й про звуки, кольори, емоції та візуальні коди.

Пам'ятайте: інтерпретація — це творчість. Кожен читач додає щось своє до прочитаного. І саме це робить літературу живою та багатогранною.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У третьому розділі дипломної роботи було проаналізовано методичні аспекти дослідження інтермедіальності в літературних творах, зокрема на прикладі роману Енн Енрайт «Забутий вальс», та розроблено конкретні рекомендації щодо впровадження інтермедіального аналізу в освітній процес. Особлива увага приділена педагогічній цінності інтеграції літератури з іншими видами мистецтва, що відповідає вимогам сучасної літературної освіти й концепції Нової української школи.

Інтермедіальність розглянута не лише як художній прийом, а як дієвий дидактичний інструмент, що дозволяє поглибити сприйняття художнього тексту, розширити його інтерпретаційне поле, сформувані естетичну чутливість і критичне мислення учнів. Роман Енн Енрайт постає як приклад тексту з багатим міжмистецьким потенціалом: численні музичні, візуальні та кінематографічні алюзії створюють сприятливі умови для формування міждисциплінарної читацької компетентності.

Методичні рекомендації, подані у підрозділі 3.1, окреслюють шляхи інтеграції інтермедіального аналізу у навчальну практику через різноманітні форми діяльності: інтерпретаційні дискусії, креативне переозаглавлення розділів, тематичні групові проекти, інсценізації, аналіз музичних алюзій тощо. Такий підхід не лише урізноманітнює форми роботи з текстом, а й сприяє формуванню ключових компетентностей — комунікативної, інформаційно-цифрової, культурної, а також здатності до самонавчання та рефлексії.

У підрозділі 3.2 запропоновано зразок позакласного заняття для учнів 11 класу,

побудованого на інтермедіальному аналізі розділів роману «Забутий вальс». Ретельно структурована форма уроку, завдання творчого характеру та фокус на емоційно-смісловому розкритті назв розділів через алюзії до пісень, картин чи фільмів сприяють глибшому зануренню учнів у художній простір тексту. Така діяльність не тільки розвиває читацьку й мистецьку компетентність, а й виховує здатність до критичного осмислення сучасних культурних феноменів.

Загалом, методичні підходи, представлені у розділі, спрямовані на реалізацію міждисциплінарної моделі літературної освіти. Вони утверджують інтермедіальність як дієвий засіб мотивації, залучення й творчого самовираження учнів, формують навички інтерпретації, аналітичного мислення й культурної обізнаності. Таким чином, впровадження інтермедіального аналізу в шкільну літературну освіту дозволяє розглядати літературний твір як відкриту систему, взаємопов'язану з іншими видами мистецтва й культурного досвіду, що є запорукою формування сучасної гуманітарно освіченої особистості.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження інтермедіальності та паратекстуальності в романі Енн Енрайт «Забутий вальс» засвідчило актуальність і перспективність інтермедіального підходу до аналізу художнього тексту в умовах сучасної культурної парадигми. У роботі вперше на українському науковому ґрунті здійснено цілісний аналіз цього твору з погляду міжмистецької взаємодії, виявлено його інтермедіальні стратегії, осмислено роль паратексту як носія міжмедійної інформації та запропоновано шляхи методичного впровадження результатів аналізу у шкільну літературну освіту.

У першому розділі обґрунтовано теоретичні засади інтермедіальності як специфічної форми взаємодії літератури з іншими видами мистецтва. Проаналізовано основні типи інтермедіальності, зосереджено увагу на інтермедіальній референції як ключовому явищі у межах роману. Увагу приділено також поняттю паратексту, що в контексті сучасного інтермедіального дискурсу виступає не лише як структура супроводу тексту, а як активний механізм смислотворення, здатний інтегрувати в межі художнього тексту алюзії на музику, живопис, кіно. Особливий акцент зроблено на назвах розділів як формах інтермедіальної референції в межах паратекстуальної структури твору. У результаті було доведено, що інтермедіальність і паратекстуальність — це взаємопов'язані явища, які збагачують художній текст, відкривають нові горизонти рецепції та інтерпретації.

У другому розділі розглянуто інтермедіальні елементи в романі «Забутий вальс» як важливі структурні, композиційні та семантичні компоненти твору. Здійснено аналіз заголовків розділів, що виявилися алюзіями на пісні, здебільшого популярної музики ХХ століття. Встановлено, що кожна назва виконує не лише номінативну функцію, а й формує окремий смисловий шар, який спрямовує читача на певну емоційну, культурну й інтерпретаційну траєкторію. Окрім музичних алюзій, в тексті виявлено численні візуальні (фотографічні,

кінематографічні) образи, що функціонують як екфразиси або візуальні метафори, посилюючи ефект занурення читача в атмосферу твору. Символіка вальсу як провідного мотиву твору розглянута як інтермедіальний концепт, що об'єднує кілька художніх систем — музичну, танцювальну та літературну. Показано, що вальс виконує функцію ритмічного й композиційного організатора тексту, а також глибоко емоційно забарвленого символу пам'яті, втрати, повторення і недосяжного бажання.

У третьому розділі обґрунтовано методичні підходи до вивчення інтермедіальності в художньому тексті на прикладі роману «Забутий вальс». Враховуючи вимоги чинної освітньої програми та потенціал твору до міждисциплінарного прочитання, запропоновано методичну модель інтеграції інтермедіального аналізу в навчальний процес. У формі позакласного заняття представлено авторський варіант вивчення інтермедіальності через групову й творчу роботу учнів, що стимулює розвиток естетичного сприйняття, медіаграмотності, інтерпретаційних навичок. Такий підхід дозволяє реалізувати принципи компетентнісного навчання, особистісно орієнтованого підходу та критичного мислення в межах шкільного курсу зарубіжної літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барт Р. Camera lucida. Нотування фотографії. МОКСОР, 2022. 176 с.
2. Білик Н. Д. Інтермедіальність: навч. посіб. Київ, 2024. 164 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/133hx0uCW7ZErs7609R61Rrm5tzE4EvTi/view?usp=sharing>
3. Гаврилюк Н. Інтермедіальність, інтертекстуальність, візуальність. *Актуальні проблеми літературознавчої термінології. Науковий збірник / ред. Є. Васильєв. Рівне, 2017. Т. 2. С. 43–46.*
4. Гальчук О. Ремінісценції танцю Саломеї і танцю Смерті в авторських моделях літератури порубіжжя. *Синопис: текст, контекст, медіа*. 2021. Т. 27, № 3. С. 128–135. URL: [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38036/1/O%20Halchuk_Synopsis_2021_27\(3\)_GI.pdf](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38036/1/O%20Halchuk_Synopsis_2021_27(3)_GI.pdf) (дата звернення: 10.06.2025).
5. Ільчук М. Інтермедіальність в сучасному німецькомовному літературознавстві. *Мова і культура*. 2014. Т. 17, № 116. С. 89–90. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Mik_2014_17_6_15 (дата звернення: 10.06.2025).
6. Кочерга С., Вісич О. Літературознавча інтермедіальність: генеза і сучасні горизонти. Навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Вид-во Нац. ун-ту «Острозька акад.», 2023. 286 с.
7. Література на полі медій. на пошану академіка Д.С.Наливайка. / ред.: Т. І. Гундорова, Г. М. Сиваченко. Ін-т літ. ім. Т.Г.Шевченка НАН України, 2018. 633 с. URL: <http://www.ilnan.gov.ua/media/k2/attachments/literatura-na-poli-media-nalyvajko.pdf> (дата звернення: 10.06.2025).

8. Мельник О. Топос танцю у прозі Михайла Яцкова: модерністська трансформація літературності. *Вісник*. 2008. URL: http://old.philology.lnu.edu.ua/visnyk/44_2008/44_2008_melnyk%20o.pdf (дата звернення: 10.06.2025).
9. Переломова О. Мовні знаки вияву інтенційної паратекстуальності авторського художнього тексту. *Вісник львів. ун-ту*. 2009. № 46. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/philology/article/viewFile/6100/6112> (дата звернення: 10.06.2025).
10. Просалова В. А. Інтермедіальні аспекти новітньої української літератури. Донецьк: Дон., 2014. 154 с.
11. Просалова В. Інтермедіальність у системі інтертекстуальних зв'язків. *DSpace at Vasyl' Stus Donetsk National University*. URL: https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/501/1/apulf_2010_15_4.pdf (дата звернення: 10.06.2025).
12. Сокол М. О. Поняття паратексту та паратекстуальності в системі сучасного літературознавства. *Вісник Житомирського державного університету*. 2011. № 60. URL: http://eprints.zu.edu.ua/7436/1/60_49.pdf (дата звернення: 10.06.2025).
13. Циховська Е. Теоретичні дилеми поняття інтермедіальності. *Слово і час*. 2014. № 11. С. 49–59. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=sich_2014_11_8 (дата звернення: 10.06.2025).
14. Чаюн І. Ч. Інтермедіальність як принцип побудови художнього тексту (теоретичний аспект). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Т. 2. № 64. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/64_2023/part_2/40.pdf (дата звернення: 10.06.2025).

15. Ягнич М., Грицак Н. Літературознавчі передумови використання інтермедіального аналізунаурокахукраїнської літератури. *Education. Innovation. Practice.* URL: <https://oip-journal.org/index.php/oip/article/view/314/233> (дата звернення: 10.06.2025).
16. Anne Enright. *Goodreads | Meet your next favorite book.* URL: https://www.goodreads.com/author/show/52832.Anne_Enright (date of access: 10.06.2025).
17. Bob Dylan- knockin' on heaven's door "original". URL: <https://english-online.org.ua/materials/96f759e70d74bdc> (date of access: 10.06.2025).
18. Dell'Amico C. Anne enright's the gathering: trauma, testimony, memory. *Project MUSE.* URL: <https://muse.jhu.edu/pub/81/article/394300/summary> (date of access: 10.06.2025).
19. Enright A. The forgotten waltz. URL: <https://libgen.is/search.php?req=the+forgotten+waltz&open=0&res=25&view=simple&phrase=1&column=def> (date of access: 10.06.2025).
20. Genette G. Paratexts: thresholds of interpretation 1930: free download, borrow, and streaming: internet archive. *Internet Archive.* URL: <https://archive.org/details/paratextsthresho0000gene> (date of access: 10.06.2025).
21. In these shoes by kirsty mccoll - learning english matters. *Learning English Matters.* URL: <https://www.learningenglishmatters.com/in-these-shoes-by-kirsty-mccoll/> (date of access: 10.06.2025).
22. Kiss me honey honey (kiss me). *Spotify.* URL: <https://open.spotify.com/track/3tgmNtpkqjjNwegUldniK4> (date of access: 10.06.2025).
23. Kress G. Multimodality: a social semiotic approach to contemporary communication. URL:

- https://www.researchgate.net/publication/257198765_Multimodality_A_Social_Semiotic_Approach_to_Contemporary_Communication_Gunther_Kress_Routledge_London_2010_212_pp_45_bw_illustrations_15_colour_plates_ISBN_13_978-0-415-32061-0_pbk (date of access: 10.06.2025).
24. Lynch R. S. Post-Celtic tiger ireland and contemporary women's writing. 2021. 19 p. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003029243-7/gina-kryptonite-mortgage-shagging-anne-enright-forgotten-waltz-rachael-sealy-lynch> (date of access: 10.06.2025).
25. María Amor Barros del Río. Anne Enright. Feminine aesthetics: writing, mothering, spiraling. *The brazilian journal of irish studies*. 2021.
26. Rajewsky I. O. Intermediality, intertextuality, and remediation: a literary perspective on intermediality – intermédialités / intermediality. *Érudit*. URL: <https://www.erudit.org/en/journals/im/2005-n6-im1814727/1005505ar/> (date of access: 10.06.2025).
27. Rippl G. Handbook of intermediality: literature – image – sound – music. Berlin/Boston : Walter de Gruyter. 2015. 1112 p.
28. Ryan M.-L. Narrative across media. *Google Books*. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Narrative_Across_Media.html?id=wStBECWtPwcC&redir_esc=y (date of access: 10.06.2025).
29. Schröter J. Discourses and models of intermediality. *CLCWeb: comparative literature and culture*. 2011. Vol. 13, no. 3. URL: <https://docs.lib.purdue.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1790&context=clcweb> (date of access: 10.06.2025).
30. (THERE'LL BE) PEACE IN THE VALLEY (FOR ME) - Elvis Presley. *Letras.com*. URL: <https://www.letras.com/elvis-presley/31465/> (date of access: 10.06.2025).

31. Venuti L. The translator's invisibility: a history of translation. *Academia.edu - Find Research Papers, Topics, Researchers*. URL: https://www.academia.edu/19224281/The_Translator_s_Invisibility_A_History_of_Translation (date of access: 10.06.2025).
32. Wolf W. (Inter)mediality and the study of literature//comparative literature and culture. *Purdue e-Pubs | Purdue University Scholarship Online*. URL: <http://docs.lib.purdue.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1789&context=clcweb> (date of access: 10.06.2025).
33. Wolf W. W. Immersion and distance. *Google Books*. URL: [https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=YQAnAAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Werner+Wolf+"Aesthetic+Illusion"+PDF&ots=foGTiILtjk&sig=tU5-0DkborLoKL1LWRryDIxGnRs&redir_esc=y#v=onepage&q=Werner%20Wolf%20"Aesthetic%20Illusion"%20PDF&f=false](https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=YQAnAAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Werner+Wolf+) (date of access: 10.06.2025).